

POSTANOWIENIE

17 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski

na posiedzeniu niejawnym 17 grudnia 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa J.P. i R.P.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 29 czerwca 2023 r., I ACa 542/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od pozwanej na rzecz powodów kwotę po 1350 zł
(tysiąc trzysta pięćdziesiąt złotych) tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.**

(G.N.-J.)

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 3 marca 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że bliżej określona umowa kredytu zawarta w dniu 8 lutego 2006 r. pomiędzy powodami J.P. i R.P. a pozwanym Bankiem spółką akcyjną z siedzibą w W. jest nieważna (pkt 1); zasądził od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwoty 77.562,01 zł i 43.801,57

CHF z bliżej określonymi ustawowymi odsetkami za opóźnienie (pkt 2); ustalił, że bliżej określona umowa kredytu zawarta w dniu 11 lutego 2008 r. pomiędzy powodami a pozwanym jest nieważna (pkt 3); zasądził od pozwanego łącznie na rzecz powodów kwoty 37.695,37 zł i 35.167,71 CHF z bliżej określonymi ustawowymi odsetkami za opóźnienie (pkt 4); w pozostałym zakresie powództwo oddalił (pkt 5) i orzekł o kosztach procesu (pkt 6).

2. Na skutek apelacji strony pozwanej Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 29 czerwca 2023 r. oddalił apelację (pkt I) i rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt II).

3. Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiódł pozwany. Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i pkt 2 k.p.c. Podał, że w sprawie występuje potrzeba wykładni przepisów, a mianowicie wypowiedzenia się przez Sąd Najwyższy w co do tego, od jakiego momentu roszczenie restytucyjne pozwanego banku staje się wymagalne i rozpoczyna bieg termin jego przedawnienia. Ponadto skarżący stwierdził, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne polegające na konieczności odpowiedzi na pytanie, czy pełna świadomość konsumenta, co do skutków unieważnienia umowy kredytu, a zatem tzw. trwała bezskuteczność (nieważność), a w konsekwencji moment, od którego roszczenie restytucyjne kredytobiorcy staje się wymagalne i rozpoczyna się bieg terminu jego przedawnienia i stan opóźnienia, za który naliczane są odsetki ustawowe za opóźnienie, może zostać przyjęta już od chwili wezwania przedsiębiorcy do zapłaty lub ewentualnie doręczenia pozwu (względnie modyfikacji powództwa) zawierającego żądanie ustalenia nieistnienia stosunku prawnego w postaci umowy kredytu z uwagi na jej nieważność lub/oraz zapłatę.

4. Powodowie wnieśli o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej bądź odrzucenie skargi kasacyjnej a także o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powodów zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

5. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej (zob. postanowienie SN z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano tam m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c.; nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wówczas usprawiedliwione.

6. Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie zostać przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08; z 24 października 2012 r., I PK 129/12).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. – zob. postanowienia SN z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13 oraz z 14 września 2012 r., I UK 218/12). Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym (zob. postanowienia SN z 26 października 2021 r., I CSK 266/21 oraz z 30 czerwca 2021 r., III CSK 53/21).

7. Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na potrzebie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w judykaturze sądowej i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Nieodzowne jest ponadto, podobnie jak w przypadku przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wykazanie związku między oczekiwaną od Sądu Najwyższego wykładnią prawa a wynikiem postępowania kasacyjnego (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, i z 19 czerwca 2018 r., IV CSK 56/18).

8. Szczegółowa analiza sprawy prowadzi do wniosku, że skarga kasacyjna strony pozwanej nie zawiera argumentów wystarczających dla uznania, że w sprawie spełniona została przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1 lub 2 k.p.c. uzasadniająca przyjęcie sprawy do rozpoznania.

9. Przede wszystkim należy zauważyć, że skarżący po części nieprecyzyjnie formułuje i nieprawidłowo uzasadnia przesłanki kasacyjne. Skarżący nie wskazuje

bowiem jasno, jakie przepisy wymagają jego zdaniem wykładni. Ponadto prezentuje łączne uzasadnienie obu przesłanek kasacyjnych, w istocie traktując „istotne zagadnienie prawne” i „potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości” wymiennie. Tymczasem, jak wyżej wyjaśniono, są to różne przyczyny (przesłanki) kasacyjne i w ich zakresie obowiązują różne wymogi odnośnie ich konkretyzowania i uzasadniania.

10. Podniesiona przez skarżącego wątpliwość wykładnicza oraz sformułowane zagadnienie prawne koncentrują się wokół problemów dotyczących skutków abuzywności postanowień umowy kredytu. Należy zauważyć, że problemy dotyczące tzw. kredytów indeksowanych lub denominowanych w walucie obcej były przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego. Szczególnie istotne rozstrzygnięcia i wyjaśnienia w tym zakresie, będące zwieńczeniem wyjątkowo bogatego dorobku orzecznictwa, zawarł Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22. W uchwale tej stwierdzono m.in., że jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy (pkt 4 uchwały).

11. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanej uchwały wyjaśnił ponadto, że oświadczenie konsumenta o braku woli potwierdzenia niedozwolonego postanowienia nie wymaga dla swojej skuteczności żadnej formy szczególnej, sformułowania go w określony sposób ani złożenia w jakichś określonych okolicznościach, a w szczególności przed sądem. Wystarczające w tej mierze jest spełnienie wymagań sformułowanych przez ustawodawcę w art. 60 k.c. w stosunku do wszystkich oświadczeń woli. Wyrażenie woli konsumenta w omawianej kwestii może nastąpić w sposób dorozumiany – w okolicznościach, w których konsument dąży do realizacji swoich uprawnień wynikających z abuzywności klauzuli i – ewentualnie – z niezwiązania umową w całości. Może to nastąpić np. przez wystosowanie do banku wezwania do zwrotu kwot uiszczonych tytułem spłaty rat kredytu, ale także w każdy inny sposób, z którego będzie wynikała wola konsumenta powołania się na niedozwolony charakter postanowień. Jednoznaczna

intencja realizacji uprawnień wynikających z abuzywności klauzuli objawia zarazem brak woli potwierdzenia jej obowiązywania. Od chwili złożenia przez konsumenta oświadczenia o braku woli potwierdzenia abuzywnego postanowienia niedozwolone postanowienie lub umowa w całości stają się trwale bezskuteczne. Oświadczenie to warunkuje wymagalność roszczeń konsumenta o zwrot świadczeń, które sam spełnił, a tym samym możliwość żądania przez niego odsetek za opóźnienie. Ponadto od momentu, w którym niedozwolone postanowienie lub umowa w całości stają się trwale bezskuteczne, powstaje po stronie banku roszczenie o zwrot kwot uiszczonych na podstawie umowy. Roszczenie to ma charakter bezterminowy, a bank na podstawie art. 455 k.c. może wezwać konsumenta do niezwłocznego spełnienia świadczenia z takim skutkiem, że stan wymagalności roszczenia nastąpi kolejnego dnia po powołaniu się przez kredytobiorcę na niedozwolony charakter postanowienia, co na podstawie art. 120 § 1 k.c. jest jednoznaczne z rozpoczęciem biegu terminu przedawnienia.

12. Kwestie prezentowane przez skarżącego jako „istotne zagadnienia prawne” nie stanowią zatem obecnie zagadnień nowych. Tożsame zagadnienia, jak sformułowane przez skarżącego, były także przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego w ramach tzw. przedsądu: zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2024 r., I CSK 1767/23, do którego uzasadnienia wypada odesłać w celu uniknięcia zbędnych powtórzeń.

13. Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

14. Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

15. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. oraz § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(G.N.-J.)

[a.ł]

